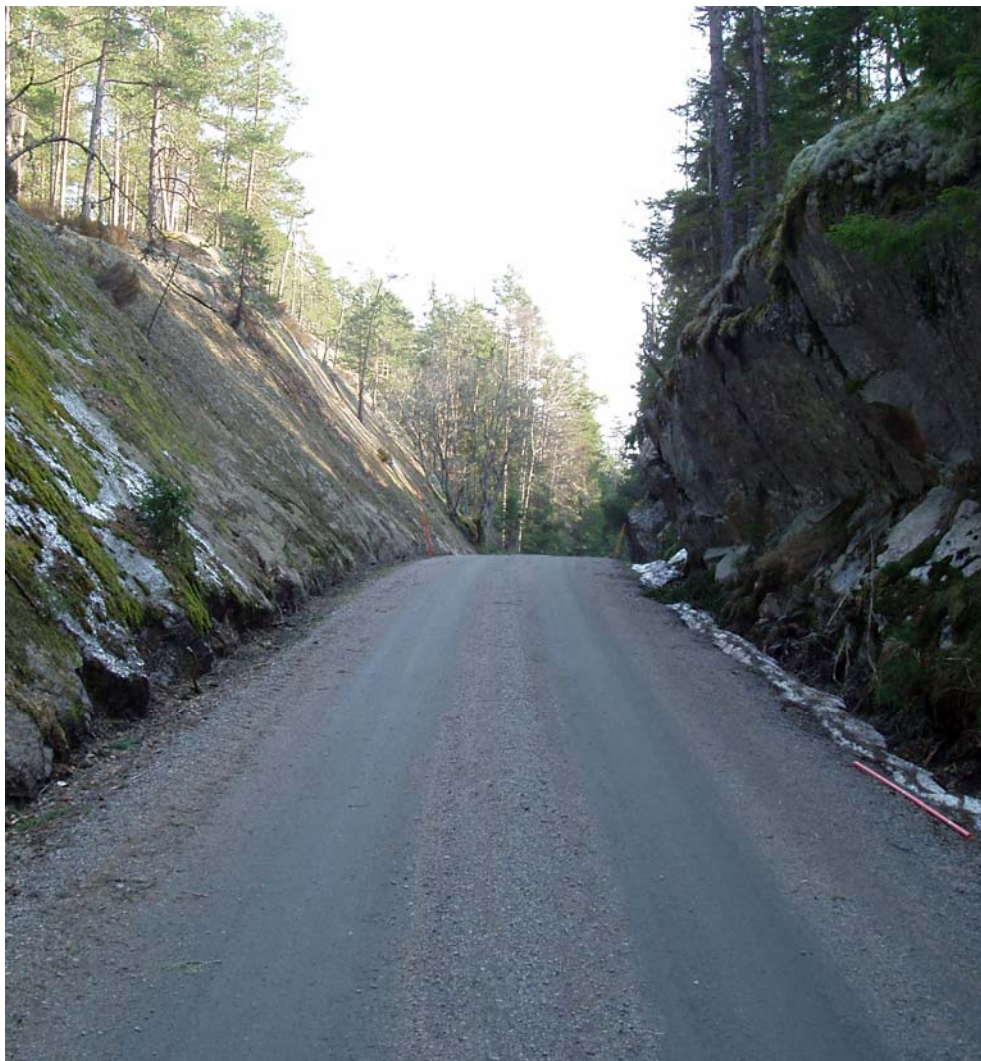

Naturum Tiveden

-en förstudie

Naturum Tiveden –en förstudie

Text: Hillevi Helmfrid och Helli Malers

Omslagsfoto: Magnus Eklund

Foto: sidan 9 Magnus Eklund, sidorna 12 och 20 Helli Malers

Karta: © Lantmäteriet 2008. Ur GSD Terrängkartan ärende 106-2004/188 T
Länsstyrelsen i Örebro län 2008

Innehållsförteckning

Sammanfattning	4
Nätverksmodellen.....	4
Teman	4
Lokalisering	4
Fysisk gestaltning	4
Uppdraget	5
Tillvägagångssätt	5
Begränsningar	6
Naturum i nätverksform	6
Teman för naturum – vägledande principer	7
A. Förståelse av sammanhang	7
1. Urskogen - Naturen utan människan?.....	8
2. Kulturhistoria - Människans beroende av naturen, förr, nu och i framtiden ..	8
B. Hållbar utveckling	8
C. Upplevelser med alla sinnen	9
D. Lokal kunskap och engagemang	10
3. Aktiviteter	10
Lokalisering	11
Övrigt	11
Minnesanteckningar från utvecklingsmöte	12
Känsla för naturen	12
Lokalisering	12
Budskap	18
Aktiviteter	19
Övrigt	19
Hjärtefrågor.....	20
1. Tema järn och skog (genom alla tider)	20
2. Maximera nytta – ta tillvara möjligheter.....	21
3. ”Mottagarapparaten”	21
4. Natur, kultur och svedjefinnar	22
5. Hur påverkas allt vad som sagts av parkens utbredning i framtiden och utbredningens riktning?	22
6. Vägens underhåll och skötsel genom nationalparken och Tiveden	22
7. Överlevnad + sant och skrönor. En dokumentation.....	23
8. Gör en vandringsled/slinga till Taksten	23
9. Tivedstorp i vårt hjärta – med alla möjligheter.....	23
10. Hälsa-och friskvårdsperspektiv med koppling till natur och kultur i området.	24
Om författarna	25
Hillevi Helmfrid	25
Helli Malers.....	25
Bilagor	
Bilaga 1: Deltagarförteckning utvecklingsmöte	
Bilaga 2: Inbjudan utvecklingsmöte	
Bilaga 3: Minnesanteckningar Finnsamkonferens 1-2 september 2007 i Tivedstorp	
Bilaga 4: Sammanfattning synpunkter från kommuner	
Bilaga 5: Inlägg från Granviks byalag	
Bilaga 6: Översiktlig karta över Tiveden	

Sammanfattning

Nätverksmodellen

Förstudien har resulterat i ett innovativt förslag på naturum i nätverksform. Förslaget innebär att ett antal aktivitetscentra i området binds samman genom en bärande idé och genom gemensam service i form av marknadsföring, bokning etc. Fördelen är att fler platser i området exponeras för besökarna och att det lokala engagemanget tas tillvara och stärks. Nätverksmodellen är ett önskemål från lokalbefolkningen. Om länsstyrelsen beslutar sig för att utveckla denna modell får det konsekvenser för hur kommande fas bör läggas upp. Det får också konsekvenser för teman, lokalisering och fysisk gestaltning. Detta beskrivs närmare i denna rapport.

Teman

Förstudien har bedrivits processinriktat. Denna rapport syntetiserar vad som framkommit vid intervjuer och utvecklingsmöten. Vi har förbehållslöst lyssnat på lokalbefolkning och övriga intressenters *egna* idéer och förslag när det gäller innehållet i naturum. De flesta förslag som framkommit i denna process korresponderar väl med de tre teman som uppdragsgivaren formulerat före förstudien: (1) Urskogen, (2) Kulturhistoria – människans påverkan på landskapet, (3) Information om aktiviteter i området. Men deltagarna har även kommit med förslag som vidgar dessa begrepp. T.ex. vill man använda naturum för att *väcka engagemang för hållbar utveckling* genom att visa på *kopplingen* mellan natur och människa, mellan då och nu, mellan globalt och lokalt, samt använda naturupplevelsen som hävstång för detta engagemang. Med utgångspunkt i deltagarnas förslag har vi i denna rapport vidareutvecklat och vidgat de tre ursprungliga temana och framför också förslag angående pedagogiken.

Lokalisering

I uppdraget ingick att utreda fem av uppdragsgivaren föreslagna placeringar för naturum. Rapporten redovisar en matris (sid. 12ff) med de för- och nackdelar som framkommit för de fem placeringarna. Förutom dessa tillkom ytterligare förslag under pågående möte, vilka redovisas i en lista efter matrisen. De nytillkomna förslagen har vi dock inte haft möjlighet att värdera inom ramen för förstudien. Vi överlåter åt uppdragsgivaren att bedöma om några av de nya förslagen bör utredas.

Med hänvisning till sammanställningen av synpunkter i rapporten och till de besök vi gjort på de fem föreslagna platserna framstår Tivedstorp som den mest lämpliga placeringen av ett framtida naturum. Dock måste här också sägas att nätverksmodellen sätter frågan om lokalisering i ett nytt ljus, då ett naturum i nätverksform binder samman utbud och aktiviteter med olika lokaliseringar.

Fysisk gestaltning

Förstudien har inte haft i uppdrag att arbeta med den fysiska gestaltningen av naturum. Synpunkter har ändå framkommit. T.ex. att byggnaden måste smälta väl in i sin omgivning, att den inte bör vara för stor och att miljöanpassad arkitektur och material används.

Uppdraget

I avtalet mellan Länsstyrelsen i Örebro län och konsulterna Helli Malers samt Hillevi Helmfrid (författarna till denna rapport, nedan ”vi”) beskrivs uppdraget så här:

Uppdraget omfattar:

- Information
- Teman för naturum
- Lokalisering av naturum.
- Lokal förankring

Tyngdpunkten i uppdraget läggs på lokal förankring. Lokalisering av naturum kommer att belysas utifrån de av uppdragsgivaren givna alternativen. Information kommer att genomföras i form av utvecklingsmöte samt vid ett övrigt tillfälle. Teman för naturum har givits av uppdragsgivaren och kommer kort beskrivas.

Tillvägagångssätt

När vi valt sätt att gripa oss an uppgiften har det varit vägledande för oss att tyngdpunkten på arbetet ska ligga på lokal förankring. Vi har också sett det som eftersträfvansvärt att arbeta på ett sådant sätt att samverkansmöjligheterna i regionen stärks.

Under inledningsskedet gjorde Helli Malers två besök i området för att stifta bekantskap de föreslagna placeringarna av ett naturum och skapa sig en överblick över området. Hon deltog också i en studieresa till Färnebofjärdens naturum i Gysinge. Under september månad deltog hon tillsammans med uppdragsgivaren i ett möte i Tivedstorp som arrangerades av Finnsam, Finnbygder i samverkan – ett internationellt nätverk för skogsfinnsk kultur. Vid besöket dokumenterades deltagarnas tankar om hur den skogsfinnska historien kan förmedlas i ett naturum (bilaga 3).

I början av hösten identifierades lokala och regionala aktörer med hjälp av Länsstyrelsens kontaktlistor, protokoll från tidigare möten om naturum, samt företrädare för TUVA (Tiveds utvecklings AB).

De identifierade personerna intervjuades på telefon. Vi frågade om deras allmänna inställning till ett naturum i Tiveden, lyssnade på deras förhoppningar och farhågor samt inhämtade deras synpunkter och förslag angående: lokalisering, teman, kringaktiviteter och samverkansmöjligheter. För lokaliseringen utgick vi från fem förslag som uppdragsgivaren formulerat i samverkan med kommunerna. Dessa platser är Tivedstorp, Vitsand, Informationsplatsen, Ösjönäs samt Stenkällegården (bilaga 8). Vid intervjuerna fördes skriftliga protokoll. Vi frågade också om vilka fler vi borde ta kontakt med. På så sätt växte listan över aktörer organiskt.

Parallellt med arbetet med intervjuerna formulerade vi inbjudan i samråd med uppdragsgivaren samt ordnade det praktiska för att hålla ett utvecklingsmöte. Inbjudan skickades från Länsstyrelsen till ca 50 adresser. Dessutom hjälpte ideella krafter till med att sprida inbjudan vid föreningsmöten, på föreningars hemsidor, på anslagstavlor samt genom personliga utskick till 150 personer. Inbjudningarna bör ha nått en majoritet av befolkningen inom Tiveden området. Mötet genomfördes den 28 oktober 2007 i Tivedstorp.

Mötet utformades med följande ledstjärnor:

- Ge deltagarna goda möjligheter att samtala med dem som inte delar samma åsikt för att bryta perspektiven mot varandra och öka förståelsen

- Uppmuntra deltagarna till att formulera visioner och idéer, utgående från vad *de själva* vill se förverkligat och knyta allianser med andra med liknande tankar.
- Utnyttja det faktum att summan blir mer än delarna. Vara kreativa tillsammans.
- Deltagarna producerar underlag inför den kommande rapporten.

Vår bedömning är att dagen i stort lyckades möta de mål vi satt upp. Uppslutningen till mötet var god, ett femtiotal människor deltog och engagemanget var stort från de närvarande. Sammanlagt producerades ett rikt och mycket användbart material. Minnesanteckningarna i sin helhet finns i slutet av rapporten. Nedan följer vår syn på av det som kom fram.

Begränsningar

Genomgående har den tid som ställts till förfogande för förstudien inneburit en begränsning.

Ramen har varit 110 arbetstimmar sammanlagt. Detta innebär bland annat att vi inte har haft möjlighet att följa upp de nya förslag till lokalisering som framkom på mötet. Vi har fått nöja oss med att redovisa dessa med förslagsställarnas egna ord och lämnar till uppdragsgivaren att göra värderingen.

En mer omfattande förstudie skulle ha givit oss möjlighet att göra studiebesök på andra naturum för att hämta goda idéer inte bara till utformning utan också för ekonomiska och administrativa lösningar. Inte minst den så kallade ”mottagarapparaten” skulle behöva studeras, inte bara vid svenska naturum utan även utomlands (se vidare om detta sid. 21). Vi förutsätter att den kommande projekteringsfasen ger utrymme för detta.

Naturum i nätverksform

Nätverksformen framkommer upprepade gånger i materialet. Deltagarna vill att Naturummet ska gynna hela Tiveden och inte bara den plats där det kommer att lokaliseras. Naturummet ska inte bara vara ett hus och en utställning – och absolut inte ett dött museum. Istället vill man se naturummet som en sambandscentral för ett stort antal levande verksamheter som väcker engagemang samt stimulerar till upplevelse och lärande. Dessa verksamheter kan vara spridda över hela Tivedenområdet. De olika noderna i nätverket hålls samman praktiskt genom att naturummet fungerar som bokningscentral och idémässigt genom att olika aktiviteter återspeglar exempel på de naturummets övergripande teman.

Det som gör modellen tilltalande är att den skulle hjälpa besökarna att hitta till många olika attraktioner i området och inte bara till en plats, vilket skulle ge besökarna ett mervärde samt gynna närings- och föreningslivet i hela Tivedenområdet. Nätverksmodellen skulle underlätta för lokala entreprenörer att arrangera aktiviteter utifrån platsernas förutsättningar och egna intressen – men i ett givet sammanhang. Nätverksformen skulle också göra naturummet mer ”levande”. Slutligen skulle denna lösning mildra dragkampen angående naturummets placering.

Förslaget på ett naturum i nätverksform är kanske en logisk följd av vår ursprungliga ambition att ”arbeta på ett sådant sätt att samverkansmöjligheterna i regionen stärks”. Det kan vi se nu i efterhand, även om vi blev överraskade över förslaget när det först kom upp på mötet. Förslaget innebär en innovativ syn på vad ett naturum är och skulle kunna vara.

Tar man detta förslag på allvar får det konsekvenser för vilka arbetsuppgifter som behöver ingå i nästa fas.

Samordningen sköter sig inte av sig själv. Troligt är att arbetet med samordning bör påbörjas innan projekteringen av själva byggnaden/byggnaderna. På sätt och vis kan man säga att arbetet redan påbörjats genom den här förstudien. (Men) resurser skulle behöva skjutas till så att arbetet kan fortsätta i direkt anslutning 2008, dels för att inte tappa momentum, dels för att sådana här nätverksprocesser kräver tid. Arbetet innefattar att identifiera de lokala entreprenörer som vill bli noder i nätverket, att ordna möten för att prata sig samman idémässigt och att undersöka vilka de finansiella och administrativa relationerna kan vara mellan de olika noderna i nätverket. Här skulle studier av andra naturum, i Sverige och kanske även utomlands, behövas.

Lokalbefolkningen skulle genom detta förfarande engageras och vara medskapare i naturummets innehåll. En arbetsuppgift kan t ex vara att intervjua gamla Tivedsbor om berättelser från förr, livsstil, levnadsöden, skrönor och gamla sägner. Några deltagare sade sig vara intresserade av att genomföra sådana intervjuer. Det finns människor med stor kunskap om fornlämningar och ytterligare andra med skicklighet i de gamla hantverken. Allt detta behöver och kan inte finansieras av Länsstyrelsen. Studieförbund, Kommuner, Leader, m.m. kan gå in med olika delar för att komplettera och stötta det omfattande ideella arbete som redan pågår med att samla in lokal kunskap och göra den tillgänglig. Men Länsstyrelsen skulle troligtvis behöva finansiera *samordningen* och börja bygga upp *varumärket* Naturum Tiveden och tydliggöra hur ett naturum i nätverksform kan komma att fungera.

Teman för naturum – vägledande principer

Länsstyrelsen har i uppdraget uttryckt att naturummet ska innehålla tre teman:

- Urskogen
- Kulturhistoria - Människans påverkan på landskapet
- Information om aktiviteter i området.

Utvecklingsmötet gav upphov till en uppsjö av förslag som kan förstås som preciseringar av dessa teman. Men deltagarna har även kommit med förslag som vidgar dessa begrepp. T.ex. vill man använda naturum för att *väcka engagemang för hållbar utveckling* genom att visa på *kopplingen* mellan natur och människa, mellan då och nu, mellan globalt och lokalt, samt använda naturupplevelsen som hävstång för detta engagemang. I minnesanteckningarna förekommer också varningar om att naturummet inte får innehålla för mycket så att besökaren blir tyngd och att det inte får bli endast ett museum. Mot denna bakgrund föreslår vi att följande fyra principer blir vägledande för naturum Tiveden:

- A. Förståelse av sammanhang
- B. Framtiden och ansvarstagande
- C. Upplevelser med alla sinnen
- D. Lokal kunskap och engagemang

A. Förståelse av sammanhang

Listan i minnesanteckningarna (sid 17) på de budskap som deltagarna vill att naturummet ska förmedla kan vid ett första intryck ge ett splittrat intryck. Men med en pedagogik som fokuserar på förståelse av sammanhang kan en rikedom av fakta från olika områden göras lättillgängliga. När fakta presenteras som löv på ett tydligt grenverk blir informationerna lättsmälta och bidrar inte till det överlastade intryck som annars skulle vara fallet. Det är alltså avgörande att definiera det grenverk kring vilket budskap organiseras. Det ingick inte i vårt uppdrag att ge tydlig form åt naturummets innehåll. Denna uppgift vilar istället på projekteringsfasen. Vi vill ändå

ge ett skissartat förslag baserat på en bearbetning av vad som framkom vid utvecklingsmötet. Förslaget innebär både en breddning och en precisering av de ursprungligt föreslagna temana.

1. Urskogen - Naturen utan människan?

- Urskogsbegreppet – idag är allt påverkat av människan, men längre tillbaka....
- Hur föreställer vi oss skogens etablering i området och hur såg det ut innan?
- Hur tror vi att senaste istiden skapat de spännande geologiska formerna i Tiveden? (Principer för istidens påverkan och några exempel från Nationalparken)
- Var befann sig Tiveden när den här berggrunden bildades? (tektonik)
- Succession och komplexa ekosystem, exempel på arter i gammelskog (ekologi, samspel, artkunskap, livsförutsättningar)
- Den stora rytmen...många istider har kommit och gått, om jordens klimatsystem, astronomiska regelbundenheter... om den levande planeten som självorganiserande system (fakta som både ger förståelse och väcker förundran).

2. Kulturhistoria - Människans beroende av naturen, förr, nu och i framtiden

- Naturresursutnyttjande under olika tider från förhistorisk tid, till svedjefinnarnas tid, till nutid. (Man skulle kunna illustrera det ekologiska fotavtrycket under några olika perioder i historien samt ställa frågor om framtiden). Problematisera begreppet bärkraft och dess koppling till tekniknivå.¹
- Spår i landskapet efter gammal försörjning: Masugnar, kolmilor, tjärdalar, odlingsrösen, jordkulor, forvägar, hagmarker, järnvägar.
- Gamla tekniker för att kunna överleva av lokala resurser. Prova - på aktiviteter.
- Berättelser, sägner, sagor, myter och mystik. Relationen människa – natur.

Dessa teman kan fördjupas, ge tidsperspektiv samt skapa eftertanke kring relationen människa-natur.

B. Hållbar utveckling

Genom att strukturera kunskapen enligt förslaget ovan kan man utan svårighet landa i samtiden och framtiden, med historien som språngbräda. Det sätt på vilket kunskapen struktureras är avgörande för om naturummet kommer att lyckas väcka engagemang för hållbar utveckling. Mot bakgrund av de stora och allt allvarigare globala miljöhoten finns det ett behov av ”nya berättelser” där inte bara hot utan också hopp förmedlas. Dessa kan gärna anknyta till gammal berättartradition. Här passar deltagarförslagen om bygdespel och berättarkvällar vid brasans sken bra in. Berättelser om hur småbrukaren i Tiveden överlevde genom mångsyssleri kan också peka mot framtiden. Även de mer fantasifulla skrönorna fyller sin funktion för att sätta fart på fantasi, skaparkraft och framtidstro.

¹ D.v.s. nya tekniker har ökat bärkraften temporärt och lokalt men i absoluta termer möjliggjort att människan kunnat tillägna sig allt mer av naturens resurser. Omkring 60% av den sammantagna fotosyntesens nettoprimärproduktionen går idag till en av 20 miljoner djurarter - människan)...

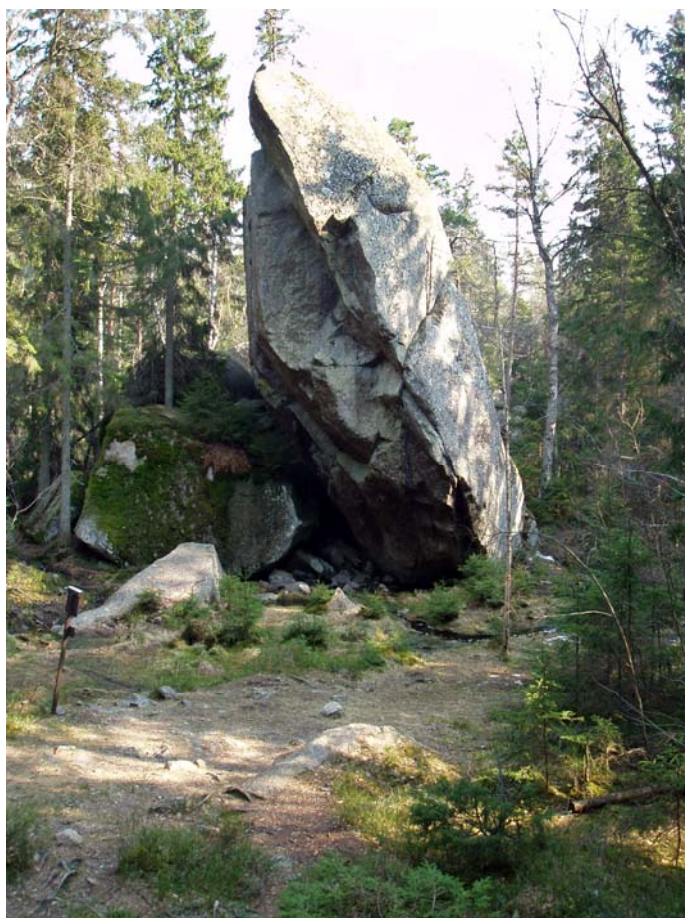
C. Upplevelser med alla sinnen

En viktig uppgift blir att ge näring åt en känsla av förundran och lust i förhållande till naturupplevelser. Detta av två skäl: (1) Besökaren är i allmänhet på semester och kan behöva stärkande upplevelser och ”påfyllning”. (2) En stark naturkänsla parad med förståelse för sammanhang kan lägga grunden för ett ansvarigt förhållningssätt till våra miljöutmaningar. Nationalparkerna har en oöverträffad potential att väcka och fördjupa människors naturkänsla. Här kan människor bli berörda på ett plan som miljöutbildningar i urbana miljöer normalt sett har svårt att nå.

Det finns undersökningar som visar att allt fler sekulariserade svenskar ser naturen (och då ofta skogen) som sin ”kyrka”, d.v.s. en plats för att gå inåt och söka i djupen av sig själv och för att uppleva förbundenhet med något större. Detta behov bör också finnas med i tanken vid utformning av leder och aktiviteter.

En modern pedagogisk tanke bör vara vägledande för den fysiska utformningen av byggnaden/byggnaderna likaväl som för innehåll och aktiviteter. Något som nämns i materialet är verkstäder där besökarna får ”göra själv”, uppleva och känna på. Intrycket är också att det finns gott om lokala aktörer som gärna vill erbjuda olika upplevelser i anslutning till naturummet.

Vi tror att formgivningen av den fysiska byggnaden² bör ske samtidigt *i en och samma process* som arbetet med pedagogik och innehåll. Den fysiska utformningen ska i sig också förmedla naturummets tema och kunskapssyn samt möjliggöra de önskade aktiviteterna. Vi ser framför oss en arbetsgrupp med representation från de nödvändiga kompetenserna (arkitekt, pedagog, samordnare för det lokala nätverket, etc.).

Junker jägares sten

² Vi är öppna för att det kan handla om flera mindre byggnader på olika platser istället för en enda större. Vi skriver ändå naturummet för enkelhetens skull.

D. Lokal kunskap och engagemang

Vårt intryck rakt igenom har varit att lokalbefolkningen har ett stort engagemang och mycket kunskap om sin hembygd. Detta märks inte minst i de innehållsrika minnesanteckningarna från utvecklingsmötet. Vårt förslag är därför att lokalbefolkningen erbjuds att vara delaktiga i processen att utforma naturummets innehåll, samt i att driva aktiviteter i anslutning till naturummet. Det kan handla om upplevelseverkstäder, guidning, hantverkskurser, föreställningar, utbildningar etc. Minnesanteckningarna innehåller kontaktuppgifter till personer som gärna vill bidra till att vidareutveckla olika idéer. Där finns också många värdefulla konkreta förslag som vi valt att inte upprepa i denna text.

3. Aktiviteter

Utvecklingsmötet gav ett starkt stöd till uppdragsgivarens tredje tema: Aktiviteter. Deltagarna underströk vikten av att naturummet förmedlar information om de praktiska möjligheterna i området. Ett kartrum föreslås som visar parkens omfattning, leder, aktiviteter och attraktioner inom regionen (se mer om förslag till nya leder i minnesanteckningarna). Man ansåg att även Vättern, Unden, Göta kanal etc. kan inkluderas här. Naturummet ska utgöra bokningscentral för attraktionerna i området och besökaren ska lockas att stanna i området under längre tid. Det framkom också synpunkter på att besökaren ska inspireras till utevistelse (se mer om hälsa- och friskvårdsperspektivet i minnesanteckningarna). Man ansåg också att det skulle ge ett mervärde om naturummet hade lokal- och personalförutsättningar för att periodvis kunna hysa forskning och utbildning.

Det finns ett antal entreprenörer i närområdet som har koppling till turism. Exempel på aktiviteter är ridning, kanoting, cykelleder, fiske, överlevnadsaktiviteter samt ett antal ”paketerade upplevelser”. Följande företag har verksamhet med turismanknytning:

- Tivedsbadets Camping, boende (camping och stugor)
- Camping Tiveden, boende (camping och stugor) + mat
- Pensionat Tiveden, boende + mat
- Sannerudsgården, boende (stugor)
- Tiveds Handel
- Nollhults Väv & Konsthantverk
- Tivedstorp, boende, matservering, kursverksamhet
- Ösjönäs, boende (rum och stugor, camping) + ett antal olika aktiviteter såsom turridning, kanotuthyrning, uthyrning av mountainbike (samt även aktiviteter med olika inriktningar för föreningar, skolor och företag)
- Kolarkojorna, boende
- Bakstugan
- Café Nyfiket
- Stenkällegården, boende (camping och stugor)
- Stigmansgården, boende (stugor)
- Ridleder Tiveden

Av dessa fjorton företag erbjuder nio olika boendalternativ. Under utvecklingsmötet i Tivedstorp samt på mötet med Finnsam framkom ytterligare förslag på tänkbara aktiviteter, se bilaga 3. (För en mer fullständig förteckning av företag inom området hänvisar vi till information från turistbyråerna i området)

Lokalisering

Uppdragsgivaren angav fem alternativa platser för lokalisering av naturum: Tivedstorp, Vitsand, Informationsplatsen, Ösjönäs, och Stenkällegården (bilaga 2). Under arbetets gång kom fler förslag upp, exempelvis placering vid Vätterns strand, i Granvik, i skolan i Tived, samt någonstans längs sträckan mellan Tivedstorp och nationalparken.

Tivedstorp framstår som ett alternativ som förordas av många. När deltagarna ombads att i matrisen för de olika placeringarna (sid. 17) sätta tre plustecken och tre minustecken var, som avslutning på dagen, fick Tivedstorp sammanlagt 51 plustecken och fem minustecken. Som en jämförelse fick Informationsplatsen 10 plustecken och 15 minustecken. Stenkällegården fick 8 plustecken och 10 minustecken. Platsen mellan parken och Tivedstorp (som egentligen inte ingick i uppdraget) fick sex plustecken och 2 minustecken (se matris sid. 12).

Naturligtvis kan antalet plus- respektive minustecken inte utgöra ensamt beslutsunderlag men det ger en fingervisning som komplement till de argumentlistor som grupperna arbetade med under förmiddagen (sid. 12). Viktningen visar om inte annat att Ösjönäs och Vitsand kan strykas som alternativ. Dessa placeringar medför för många nackdelar. Detta tycks alla vara överens om. Ingen av de övriga placeringarna är utan nackdelar men en sammantagen bedömning ger vid handen att fördelarna med en placering i anslutning till Tivedstorp är många. Fördelarna gäller främst tillgänglighet, närhet till service, minimering av ingrepp, exponering av kulturmiljön, säkerhet avseende skadegörelse och synergieffekter med ett lokalt utvecklingsinitiativ. Nackdelarna handlar om avståndet till parken och bristen på den naturupplevelse som parken ger.

Informationsplatsens styrka är samma som Tivedstorps svaghet är, nämligen närheten till parken (ligger i parken). Nackdelarna handlar om de ingrepp i naturen som skulle bli nödvändiga och på bristande tillgång på service. I samband med utvidgningen av nationalparken kommer parkens skötselplan att omarbetas. En eventuell placering vid Informationscentralen skulle kräva förändringar i såväl skötselplan som i Laxå kommuns detaljplan för området. Sammantaget innebär en placering i parken en mer komplicerad planprocedur än för placeringar utanför parken.

Stenkällegårdens fördelar är befintlig service men platsen förmedlar enligt många inte "rätt känsla".

Andra platser som aktualiserades under utvecklingsmötet är skolan i Tived, Dammtorp, en placering i strandnära läge vid Vättern, en stämningsfylld plats inne i nationalparken, Helges hage med utsikt över Unden samt Granvik. Dessa alternativ har vi inte haft möjlighet att utreda och de presenteras därför med förslagsställarnas egna ord i bilaga. Vi överlåter åt uppdragsgivaren att värdera dessa nya förslag.

Övrigt

Förutom de synpunkter och idéer som direkt handlade om naturum påtalade många deltagare vikten av förbättrad skyltning. Man pekade också på behovet att styra besöksströmmarna för att minimera slitaget. Entréerna bör vara så vackra som möjligt och information behöver finnas på många platser samt ges på flera språk.

En ny byggnad med miljövänligt byggnadssätt samt med miljöanpassad teknik önskas. Bemötandet skall vara professionellt med god serviceinriktning.

Samarbete över länsgränserna är angeläget och de olika turistbyråerna bör alla ha samma kunskap om naturummet för att kunna informera.

Vidare underströks behovet av upprustning av vägnätet.

Minnesanteckningar från utvecklingsmöte

Mötet hölls söndagen den 28 oktober 2007 i Tivedstorp. Inbjudan och deltagarförteckning bifogas, se bilagorna 1 och 2.

Utvecklingsmöte i Tivedstorp 28 oktober 2007

Känsla för naturen

Inledningsvis ombads deltagarna att med ett ord fånga sin egen känsla för Tivedens natur. De här orden kom upp:

Lugn, John Bauer – Trolsk, Urskogen, Orördheten, Bävande, Livet, Lugn, Hembygden, Tillhörighet, Sjö o berg o skog, Framtidshopp, Mötesplats, Otrolig, Frid, Storslagen, Mäktig, Miljön, Mystik, Ödmjukhet, Framförallt hembygden, Ro, Hemkänsla, Lugn, Livskvalitet, Rogivande naturupplevelse, Frid, Frihet, Tystnadens tempel, Naturskönt, Hälsa, Rot, Liv, Frihet, Slit och släp, Frihet, Livskvalitet, Frihet, Överväldig natur, Ro, Livskvalitet.

Lokalisering

Deltagarna delades in i grupper med slumpvis sammansättning. De ombads att så fullständigt som möjligt fylla i argument både för och emot föreslagna placeringar av Naturum. I underlaget fanns redan för- och motargument som framkommit vid intervjuerna. Resultatet är sammanställt i nedanstående matris. Obs även kommentarerna i vänstermarginalen kommer från deltagarna själva.

	Tivedstorp	Vitsand	Informationsplatsen	Ösjönäs	Stenkällegården
Tillgänglighet Har inte så stor betydelse för de flesta reser långt. Alla är bilberoende eller reser med buss. - Dåliga vägar överhuvudtaget, samtliga i behov av upprustning.	+ Man kommer från alla håll, men en viktig väg är E 20 (från utlandet). + Asfaltväg, bra parkering. + Vandringsled och ridled . - Ligger på fel sida parken, turisterna kommer söderifrån.	- För långt in på småvägar, dålig standard på väg. I det närmaste omöjligt att ta sig dit med buss. - Även svårt med bil. - Avstickare. - Liten parkering.	+ Mesta trafiken kommer från 49:an (från utlandet). + Fantastiskt centralt läge. + Alla vandringsleder utgår härifrån. + Ska man uppleva parken utgår man härifrån. - Grusväg, liten parkering.	+ God tillgänglighet. + Vandringsleder. - Svårtillgängligt. - Smala vägar. - Ingen naturlig förbifart.	+ Mesta trafiken kommer från 49:an (från utlandet). + Asfaltväg, bra parkering. + Vandringsleder . - Veldig omväg från väg 20.
Närhet till service	+ Finns servering, toa, möteslokaler, övernattnig, 60 bäddar. + Besök av bussresenärer kan öka i med kombination av servering och naturum. + Går att bygga ut servicen. + Kyrka, bageri.	- Service saknas. - Inga möjligheter till utbyggnad av service.	+ Finns övernattnig, servering mm i närområdet t ex Stenkällegården, Granvik, Udenäs, Tivedstorp, Sannerudsgården. + Logi med högre standard i Aspabruk och Karlsborg. - Ingen möjlighet att bygga ut service på plats.	+ Lätt att bygga ut. - Bra kök finns men enbart vid beställning.	+ Full service på platsen. Öppet hela året. + Övernattnig.
Närhet till parken Har inte så stor betydelse. ~1 mil kan sättas som krav till infoplat. Det ska kunna vara möjligt att gå. Info central bör föras ut ur - och inte in i - en nationalpark.	+ Nära parken, går att vandra. + Strategiskt bra beläget på vägen in i parken och kan nås från flera håll (+ om parken utvidgas norrut). - Långt från parken.	+ Nära Tärnekullen.	+ I parken. + Volymbesökarna vill gå inne i parken. Ganska korta turer till Trollkyrkan och Stenkällan. + Toppenplacering.	+ Veldig nära till parken. + Hyfsat nära till Vitsand. + Ligger ganska centralt. - Långt att vandra till Stenkällan, Trollkyrka.	+ Nära parken, går att vandra. - Långt från parken.

Minimera ingrepp + utanför parken, inte förstöra i parken. + Alla lägen utanför är acceptabla.	+ Man behöver inte göra någon åverkan på naturen. Finns redan verksamhet. + Placering <u>före</u> själva gården stör inte kulturmiljön, kan fås att smälta in. + Kan komplettera befintlig bebyggelse på ett vackert sätt. + Större P-möjlighet med någon sorts "miljötåg" ner till infocentralen. + Utveckla befintlig bebyggelse. - Risk att man förstör vackra kulturmiljön.	- Förstör NP känsla. - Redan hög belastning, bör inte öka, tål inte mer slitage. - Bevara badplatsen istället för att utveckla.	- Bygga nytt, utvidga p-plats, el-dragning etc. inkräktar på naturen, för stort ingrepp. - Stort hus blir för stort ingrepp, liten plats.	+ Man förstör inte så mycket av miljön vid rätt placering. + Finns utrymme. - Sjön Trehörningen känsligt "parkhjärta".	+ Minimalt ingrepp.
Exponering av miljöer	+ Representativt för hela området. + Fin entré till parken. + Passar bra för tema skogen och människan. Anknytning till kulturreseptatet. + Den gamla kulturbygden "ger mycket gratis" och "öppnar många möjligheter" t ex Kurser i gammalt hantverk, gårdesgård, lieslåtter m.m. - Inte så fin entré till parken ... men + Skogen växer ju upp igen! - Begränsning i temat <u>skogen</u> som är huvudtemat.	+ Fina omgivningar.	+ Använda sjömiljön som komplement till skogsmiljön. + Naturummet ska vara i den miljö som man vill visa upp. + Stora sevärdheter alldeles intill. - Ingen kulturmiljö.	+ Fin plats, bra entré till parken. - Ingen kulturmiljö. - Vackert.	+ Naturskön plats. - Ingen koppling till urskogen. - Ingen kulturbygd. - För kommersiell miljö. - Bra anläggning för camping och skidåkning men inte för naturum.
Säkerhet	+ Här bor människor:	- Återvändsgränd.	- Har varit utsatt för	+ Boende.	+ Boende.

	minimerar risk för skadegörelse. + Ingen återvändsgränd. Bra möjligheter till utrymning/parkering.	- Ensligt.	skadegörelse och inbrott. - Ensligt, ingen fast boende.		
Övrigt Det ska finnas information om naturum på alla ställen där det vistas turister, och omvänt.	+ Bra chans för Tivedstorp att utvecklas. + Ägs av bygden: 150 delägare försäkrar lokal delaktighet och förankring. + Bergslagsleden, ridled. +/- Obs. Viktigt med placeringen i Tivedstorps utkant på gångavstånd. + Här finns Tiveds historia – allt finns så som släkter. + Dragningskraft då många generationer människor har haft kontakt med Tivedstorp genom åren. + Kyrkstigen, restaurera!! + Kulturhistoriska aktiviteter. + Bra konferenser. t. ex. Finnsam. + Tived behöver arbetstillfällen. + Samverkan över gränserna.	- Bör ej exploateras ytterligare. - Skulle kosta mycket.	+ Naturlig placering för ett naturum om byggnaden utformas så att den smälter in i naturen. - Skall vara kvar som den är med samma service som komplement till naturum på annan plats. Mycket viktigt komplement till naturum. Fyller sin funktion. Kanske en handikappanpassad slinga bör utgå härifrån. - Trångt redan.	- De som driver Ösjönäs vill behålla lugnet på platsen och inte ha naturum där. - Out of question!!	- För modernt. - Redan mycket – kan bli <u>för</u> mycket. - I fel län rent strategiskt. Komplement till NP. Fyller sin funktion. - Redan fullt med annan verksamhet.
Genomförbarhet	+ Mycket bra läge rent praktiskt.	- Ej genomförbart, placering inne i parken kräver tillstånd från regeringen.	- Se Vitsand.	- Ej genomförbart då det finns ett motstånd.	- Fel län om man inte lyfter in det på rätt sida länsgränsen. Det bör ligga i T-län.

Cykelleder: se www.undenas.se

Under intervjuerna och även under mötet tillkom ytterligare sju förslag till placering av Naturum:

Skolan i Tived (Sannerud)

- + Finns servering, boende, lanthandel, kyrka, sjö, Helges hage och ett hus som står tomt
- + Ligger lagom långt från parken
- + Många åker förbi
- + Genom att använda befintlig byggnad och parkering kan man få resurser över till att satsa på aktiviteter
- Tråkig byggnad (Har allt utom känslan)

Dammtorp (beläget 3km NV om Tivedstorp, vandring genom skogen)

- långt att gå.
- + boende i närheten

Läge vid Vätterns strand

Ex Olshammar eller Igelbäcken.

- + Mycket vackert läge. Många fina placeringar vid Vättern. Panorama mot Vättern.
- + Bra tillgänglighet från v 49. Fånga upp förbipasserande.

Mellan Tivedstorp och Nationalparken

(Strax norr om Sörängen)

- + Nära Vitsand men inte in på dålig väg
- + Lagom gångavstånd till parken och till Tivedstorp, lämplig placering
- + Plats för parkering
- + Genomförbart, inget förstörs
- Fult idag men blir bättre i takt med att skogen växer upp
- Ingen service
- Utspritt

Inne i parken

- + En plats som ger stämning
- Trycket förstör stämningen
- Ogenomförbart, krävs tillstånd av regeringen
- Blir för stort ingrepp

Helges hage

- + Vacker utsikt över Unden
- + All service i närheten, affär, boende...
- + Lätt att plantera en känsla

Granvik

- + Naturlig port till Tived
- + Nära till Vätterns skärgård
- + Kulturvärden
- + Närhet Fiske
- + Nära till Karlsborg
- + Övernattning
- + Skapa förutsättningar till befintlig bebyggelse
- + Exponering av den gamla kulturbygden

- + Här bor människor, minskar risk för skadegörelse
- Granviksvägen under all kritik
- Ej nära parken

På slutet av dagen ombads deltagarna fördela tre plustecken och tre minustecken var på tomma matriser för att vi skulle få en bild av tyngden hos de olika argumenten. Resultatet finns sammanställt nedan.

	Tiveds- torp	Vitsand	Infor- matio nspla t-sen	Ösjönäs	Sten- källe- gården	Mellan Tt och Np	Inne i parken	Tived Skola	Vid 49:an
Tillgäng- lighet	++++++ ++++++ --	----- ---	++++ + -	+ -	++ -	+++	----- -	++	+
Närhet till service	++++++ ++++++ ++++++ --	----- ---	-	--	+++ -	-	--		
Närhet till parken	++++++ ++		+++			+			
Minimera ingrepp	++++	----- --	--- ---		++ -	+	---		
Expo- nering av miljöer	+++ -	--	++ -		---	+	-		
Säkerhet	++++	----- --	--- --		+ -	-	-		
Övrigt	++++		-		---		--		

Budskap

I förmiddagens slumpvis sammansatta grupper ombads deltagarna även skriva ner vilka budskap som de ansåg viktiga att förmedla i ett naturum vid Tivedens nationalpark.

Detta kom upp:

- Parkens omfattning och innehåll
- Visa parken, eftersom den är svårtillgänglig
- Områdets märkvärdighet. Det unika i området.
- Visa på vandringsleder och vad man kan se och göra i nationalparken. Kartrum.
- Allemansrätten, hur man beter sig i naturen
- Andra sevärdheter
- Förståelse för naturen och sammanhang: årstidernas växlingar, djurens livsförutsättningar...
- Geologi. Från istid till urskog.
- Biologi. Visa de djur och växter som finns här
- Kulturhistoria. Skildra folk som lever och har levt här
- Götaland/Svealand – gränstrakter
- Människans del/bruk av skogen /invandring och utnyttjandet av skogen (ovanför vattenlinjen). Finnkulturen från 1600-talet, dess påverkan på naturen och utvecklingen.
- Hagarna/beteslandskapets utveckling och avveckling
- Kolmilor, tjärdalar, odlingsrösen, jordkolor och forvägar
- Vägarna som kom först på 1930-talet
- Bäckforsningen av timmer
- Laglösa – myter och mystik
- Torparna
- Masugnarna, järnframställningen, järnvägarna
- Arkeologi/ det förhistoriska i området
- *Kopplingen* mellan natur – människa och kultur – kulturhistoria. DÅ blir det intressant
- Natur – Kultur – Framtid - Förändringar
- Miljö- och klimatfrågor
- Hur naturen påverkas av miljögifter
- Väcka engagemang för hållbar utveckling. Att använda den fantastiska naturupplevelsen som motiv för förändring
- Utställningar i aktuella frågor ”ett levande naturum”
- Forskning och utbildning
- *Lärande och engagerande* naturum
- Stimulera människor att uppleva
- Stimulera till folkhälsa, inspirera till utevistelse
- Förmedla känsla för Tiveden. Få besökare att stanna i området.
- Skildra Tivedsbygden i stort – Vättern, Unden, Göta kanal etc. men med koncentration på nationalparken

Aktiviteter

Samma grupper ombads lämna förslag på aktiviteter i anslutning till naturummet. Detta kom fram:

- Visa äldre bruk med häst och vagn och utvecklingen till moderna skogsmaskiner
- Något för alla i familjen. "Learning by doing" för barn om kopplingen historia-natur-kultur i en "experimenthörna"
- Info på naturum till omkringliggande besöksmål t ex kolmila, svedjebruk i olika stadier, järnhantering, gårdesgårdsbygge, stenmursbygge m.m.
- Kurser i ovanstående och i kulturbyggnadsvård
- Guidning: Både i naturum och i nationalparken. Natur/kulturguider
- Utnyttja kalhyggena... samarbete med Sveaskog för att gestalta en "resa" från kalhygge till urskog
- Kojvägen bör åtgärdas och utnyttjas som naturväg
- Vara port och bokningscentral för aktiviteter och utbildning i Tiveden med omnejd
- Organisera utbildningar, föreläsningar, seminarier
- Utbildningscentrum för barn och ungdomar från Laxå, Askersund och Karlsborg. och övriga länet och landet.
- Förlänga säsongen turistsäsongen med kurser och arrangerade aktiviteter
- Konsert-, musik-, teaterupplevelser, bygdespel
- Vandringsleder – upptäcka tystnaden
- Grillplatser med ved
- Leder med innehåll
- Naturum som kontaktpunkt för lokala entreprenörer/föreningar
- Filmvisning, sagostunder, berättarkvällar, rollspel
- Transporter från Laxå, Karlsborg eller Askersund. Man ska kunna komma utan bil.
- Sightseeing i buss med Naturum som utgångspunkt.
- Upplevelsepaket
- Ridning, paddling
- Bevara och utveckla kulturmiljön och kulturlandskapet
- Övernattning, servering, boende
- Bara fantasin sätter gränser!

Övrigt

Ytterligare synpunkter som framkom var:

- Rikta besökarströmmarna för att inte ge för mycket slitage på parken
- Inte för kommersiellt
- Bygg naturummet miljövänligt och använd ny miljöanpassad teknik
- Bygg nytt, ej i befintlig byggnad. Det ska vara ändamålsenligt.
- Arkitektävling för utformande
- Bra skyltning
- Info om naturum och parken överallt
- Mer inbjudande som ingång. Låt inte folk mötas av förbudsskyltar det första.
- Professionellt bemötande, service inriktat bemötande, ta hand om de som kommer
- Snygga entréer/portar till parken. Så vackra som möjligt.

- Fyra eller fem entréer nödvändigt.
- Tiveden är mer än parken
- Ordentlig info på alla språk
- Skapar ekonomi för verksamhet som ligger i anslutning till naturummet 1+1 blir mer än 2. Gynnar ekonomiskt hela Tiveden
- Turismen kommer att förändras till mer husbilar och bekvämt boende.
- Inte bli spektakel och jippo!
- Inte innehålla för mycket – blir tröttsamt.
- Samarbete över länsgränsen. Alla turistbyråer bör ha samma kunskap om naturummet och göra samma PR.

Hjärtefrågor

På eftermiddagen fick alla deltagare en chans att fritt formulera sina hjärtefrågor i förhållande till naturum i Tiveden. Därefter bildades arbetsgrupper efter eget engagemang, för att utveckla dessa hjärtefrågor. Nedan följer de rubriker som formulerades:

Utvecklingsmöte i Tivedstorp 28 oktober 2007

1. Tema järn och skog (genom alla tider)

- ett helhetstema för hela Tivedenområdet.

(sammanslagning av två grupper, initiativtagare Harald Pschorn och Jan Dahlquist)

Naturummet samordnar, blir bokningscentral, har öppet året runt samt ger service och information om aktiviteter och möjligheter i området "Tiveden". Aktiviteterna spridda i hela Tivedsområdet. Vissa av dem kan det vara privata arrangörer som driver. På detta sätt en ny form av "decentraliserat" naturum. Allt knyts samman kring temat järn och skog:

Geologi, istid, arkeologi, förromersk järnålder, historia, befolkning, kulturhistoria, jord/skogs minnen, dokument, bruksindustri, hemindustri...ända fram till och med dagens och framtidens energisituation.

Naturummet ska vara målinriktat på besökaren/gästen och blir bas/samordningsfunktion i anslutning till "nationalparksentrén". Tillgänglig hållbarhet: 200 000 besökare.

Åtgärder

Statistiskt följa upp tillfartsströmmarna och anpassa till dessa. Planera för bättre kollektiv tillgänglighet. Den framtida naturliga järnvägsstationen med vidare anknytning.

Vidare kontakt

Tiveds hembygdsförening

2. Maximera nytta – ta tillvara möjligheter

(Jessica Sannö, Anna Eriksson, Vivianne Andersson, Magnus Eklund)

- Hur ska föreningslivet och företagare dra nytta av ökat besöksantal. Bygdens folk, turistinfo, bokningscentral vid NR. Tydlig info vart man kan handla, bo få guidning. Fånga upp idéer. Naturum väcker reaktioner.
- Samverkan Askersund, Laxå, Karlsborg. Gränsbygder, samverkan vägvisning, skyltning entrévägarna. Turisten vill köpa paket, viktigt hålla ihop helheten. Ridledspaket väldigt populärt, första sommaren. 10 veckor. Att uppleva NP till häst ny besöksgrupp, bra köpkraft.
- Bättre samverkan med Karlsborgs turism.
- Stort intresse för naturguidning i ösjönäs riktat mot företag.
- Stenkullegården förfrågan om guidning – Tor Axelsson guide.
- Samverkan mellan turistbyråerna, information.

Steg för att förverkliga vårt förslag:

- Samverkansgrupp, utvecklingsgrupp i i Tivedes företagare.
- Entreprenör som jobbar som bokningsbolag på provision.
- Informationsfrågor viktiga
- Information vid rastplatser v 49 & E20
- Egen hemsida med länkar, karta.
- Vägstandard dålig periodvis, gropig, dålig i sommar. Turister vänder då vägen är för dålig. Vägföreningar.
- Företag vägrar leverera varor och tjänster ex tvätt. Bilar går sönder
- Bussar måste kunna komma fram.

3." Mottagarapparaten"

- Hur man tar emot besökare för att ge dem största möjliga upplevelse
(Initiativtagare och sekreterare: Carl Anders Lindstén)

I samband med upprättandet av ett Naturum vid nationalparken är det angeläget att den sk mottagarapparaten uppmärksammas och förbättras. Därmed menas åtgärder som maximerar besökarnas upplevelser. Bästa förebilder finner man vid amerikanska nationalparker. Det handlar alltså om pedagogik – hur man överbringar natur-, miljö-, och kulturbudskapet till en besökande allmänhet.

Dåliga exempel finner man idag vid Fagertjärn. Stenkällerrundan i nationalparken är ett annat dåligt exempel – där nummer och inga informativa texter finns vid objekten.

Åtgärder

Länsstyrelse, kommuner och ideella föreningar (t ex hembygdsföreningar) måste ta ansvar för personal och åtgärder som blir aktuella.

4. Natur, kultur och svedjefinnar

(Sammanslagning av två grupper. Initiativtagare: Harry Lundin och Anders Tivell)

Naturen i Tiveden är en produkt av en lång historisk påverkan. Detta måste bli en huvuduppgift för naturummet att beskriva och visa. Naturummet ska vara porten till verksamheter och aktiviteter och utbildningar/kurser i Tivedsområdet. Inte bara ett museum. Naturummet ska tydligt visa hur svedjefinnarna har präglat och format natur- och kulturlandskapet i Tiveden.

Att placera naturummet i nära anslutning till Tivedstorp skapar förutsättningar att stärka redan påbörjade kultursatsningar. Dessutom pågår en diskussion om att hela Tivedstorp ska bli ett kulturresevat. Tivedstorp är redan ett centrum för lokalt arbete med den egna historien och kulturen. Allt detta ska också ligga till grund för att ställa frågor om dagens miljösituation och hur vi kan finna nya sätt som leder mot hållbar utveckling.

Åtgärder

Att naturummet placeras på en representativ plats för områdets kulturhistoria. På en central plats i hjärtat av Tiveden för närhet till rena naturupplevelser. Etablera en aktiv samverkan med de grupper (hembygdsföreningar och TUVÅ) som arbetar med kultur, historia, och hur den mänskliga påverkan har skapat landskapet. Aktiviteter som dessa grupper göra ska bli delar av naturummets verksamhet.

Kontakt

Hembygdsföreningar och TUVÅ

5. Hur påverkas allt vad som sagts av parkens utbredning i framtiden och utbredningens riktning?

(Ivan Forsén)

Ett klarläggande kan i betydande grad påverka placering av ett naturum, liksom dess innehåll och inriktning. Vidare påverkas kopplingarna till de stora natur- och kulturtillgångarna som finns i parkens närhet, ex. vis de stora värden som finns i Granvik med omnejd, med spår och lämningar från gruvdrift, sågverksdrift, Gustav Vasa mm. (Se tre bilagor från Granviks byalag)

Åtgärder

Kartlägga hur parkens utbredning kommer att bli samt i vilken riktning/vilka riktningar som utbredningen kommer att ske.

6. Vägens underhåll och skötsel genom nationalparken och Tiveden

(initiativ och sekr. Roger Widhage)

Vägens underhåll och standard behöver förbättras och finnas med i förberedelserna för naturummet och nationalparken. Att trafiken kommer att öka slitaget på vägarna är vi alla säkert överens om. Därför behöver det avsättas en del medel i samband med

detta och ett årligt driftsbidrag ska utgå till Tivedens vägförening. Om turisterna inte åker genom nationalparken p.g.a att vägarna är i dåligt skick tappar vi alla besökarna.

Åtgärder

Vägen från Bocksjö till vägen Tived - Askersund ska ha ett eget underhåll. T ex via länsstyrelsen.

7. Överlevnad + sant och skrönor. En dokumentation

(Sammanslagning av två grupper. Initiativtagare Ulla Tivell och Inger Hultin)

Dokumentera det som finns i folks huvuden! Berättelser, skrönor, och hur levde man, hur klarade man livhanken. Både sanna berättelser och sägner. En plats på nätet att lägga in sina berättelser. Tiden stannar inte upp och väntar – skriv och berätta nu medan människorna finns kvar.

Bygdespel. Berättarkvällar vid brasans sken. Hur småbrukaren i Tiveden överlevde, de fick kunna lite av alla yrken för att överleva. Luffarna som gick – vem minns dem?

Människorna som verkat (och verkar) måste vara med i ett naturum! Utan människorna vore inte Tiveden någonting. (Även en viss negativ påverkan, så klart)

Åtgärder

- Ge någon möjlighet att sammanställa berättelser
- Studieförbund bör vara med i arbetet!
- Utställning
- Låt utställningen ingå i naturum som en del av Tivedens historia, djur, natur, miljö, etc.

Kontakt

Inger Hultin: ingerhans@tele2.se

Gudrun Pärnarp: gudrun.parnarp@swipnet.se

8. Gör en vandringsled / slinga till Taksten

från Tivedsdalsvägen och tillbaka och till Kvartsgruvan väster om Storsjön.

(Sture Westman, Hans Niklasson, Stig Petersson, Ivan Forsén, oklart vem initiativ/sekr.)

Hit åkte man från Igelbäcken för att hämta kvarts eller fältspat till masugnarna. Man övernattade under Taksten. Resterna efter vägen finns kvar. Vacker vit... på bergen där det växer små flera hundra år gamla tallar.

Åtgärder

Gör en slinga och bevara dessa naturvärden.

9. Tivedstorp i vårt hjärta – med alla möjligheter

(Susanna Lindström)

Möjligheter:

Vandringsmöjligheter, Kaffestuga, Kyrkstigen, Vandrarhem STF, Cykelled, Hästled, IM hantverksbod, Musik, Teater, Kurser (gårdesgårdar, stenmurar...), Konferenser, Gammal kunskap (kolning, hantverk, byggnadsteknik, linberedning), Äktenskapsskola och Bröllop, Vandrarnas kapell, Gammalt odlingslandskap....

Åtgärder:

Utgångspunkten för ett naturum är naturen, kulturen och människan. Här i Tivedstorp finns stora utvecklingsmöjligheter genom ett stort engagemang från bygden.

Kontakt:

lillakampetorp@telia.com

10. Hälsa-och friskvårdperspektiv med koppling till natur och kultur i området.

Utställningar, aktiviteter, projekt m.m. i samverkan med landsting, försäkringskassa, kommuner, entreprenörer med flera intressenter. (Ohälsotalen är mycket höga i Laxå och Askersunds kommuner enligt undersökning Liv och Hälsa 2004) Men målgruppen är säkert vidare än så geografiskt. Turister vill också känna sig nyttiga och aktivera sig "hälsosamt". Det fick jag bekräftat när jag arbetade på Tivedstorp sommaren 2007!

Steg att ta för att förverkliga tanken:

Samla entreprenörer och intressenter för idékläckeri och planering.

Länsbildningsförbundet har tillsammans med Örebro läns landsting ett pågående 3-årsprojekt i ämnet som är värt att knyta an till och följa upp.

Kontakta mig gärna för ytterligare tankeutbyte

Gudrun Pärnarp

0706-999585, 0584-474084, gudrun.parnarp@swipnet.se

Om författarna

Hillevi Helmfrid

driver företaget *Hållbar utveckling – Process & Perspektiv* i Vimmerby. Hon är författare till ett antal texter om olika perspektiv på hållbar utveckling. Därutöver arbetar hon med grupprocesser där hon strävar efter att skapa förutsättningar för konstruktiv dialog mellan personer som företräder olika intressen, världsbilder och ansvarsområden. Hon arbetar företrädesvis med olika former av kreativa verkstäder, bl.a. visionsverkstäder. Några av hennes intresseområden inom hållbar utveckling är Natursyn, Livsmedel, Energifrågor, Livsstil och Förändringsprocesser. Hillevi har agronomexamen med påbyggnad inom förändringspedagogik och gruppdynamik.

Helli Malers

är kulturbiolog med bas i Örebro och frilansar inom muntligt berättande, upplevelsekunskap, pedagogiska uppdrag och projektledning inom natur och kultur. Flera uppdrag handlar om genomförande från idé via manus/gestaltning till färdig produktion. Hon har i olika sammanhang arbetat med berättande i ”lärare i roll” situationer. Under ett tiotal år har hon även arbetat med en ”vandringssupplevelse” (Väsen) i skogen för personalgrupper m.fl. Hennes utbildningsbakgrund är biologi, geovetenskap, utomhuspedagogik, dramapedagogik, sagor och konstuttryckande pedagogik.

**Deltagarlista vid
utvecklingsmötet om
naturnum vid Tivedens
nationalpark den 28
oktober 2007**

Helli Malers

Hillerkärret, Hagby 508, 719 95 Vintrosa
Tel. 019/29 64 26, 073/91 90 588
helli.malers@tyfonmail.se

Hillevi Helmfrid

Gårdspånga 155, 59894 Vimmerby
Tel. 0492-700 64
hillevi.helmfrid@post.utfors.se

Magnus Eklund

Enhetschef för Natur/Kultur/Fiske
Länsstyrelsen i Örebro län, 701 86 Örebro
Tel. 019-19 39 10
magnus.eklund@t.lst.se

Kristina Mjörndal (TUVA)

Åsg 6A, 724 63 Västerås
Tel. 021-18 36 55, 070-684 86 85
k.mjorndal@gmail.com

Thomas Larsen (TUVA)

Åsgatan 6A, 724 63 Västerås
021-18 36 55, 070-345 41 99
thomasilarsen@telia.com

Janne Andersson (TUVA)

Stora Häggehemmet, 695 96 Tived
0584-47 20 02, 070-352 47 20

Vivianne Andersson (TUVA)

Hjortstorp, 20A, 703 66 Örebro
0768-05 11 35

Barbro & Anders Björlin (TUVA)

Kungsbacken 20, 695 97 Tived
Tel. 0584-47 41 43

Janne Dahlqvist (Karlsborgs Kommun)

Ankarvägen 23, 546 30 Karlsborg

Harriet och Åke Pettersson

Stora Gryten, 696 92 Askersund

Tel. 0583-620 37, 070-242 20 57

Inger Hultin

V Vallgatan 2, 546 30 Karlsborg
Tel. 0505-131 05
ingerhans@tele2.se

Helge Jakobsson (TUVA)

Sannerud, 695 97 Tived
Tel. 0584-474080

Roger Wildhage och Ingall Hedén

Stenkällegården, 546 95 Karlsborg
0505-600 15
stenkallegarden@swipnet.se

Nils och Siw Johansson (TUVA)

Humsbölet 2, 546 94 Udenäs
Tel. 0505-203 89

**Johan Jannert (Länsstyrelsen i Västra
Götalands län)**

Naturvårdsenheten, 542 85 Mariestad
Tel. 0501-60 54 14
johan.jannert@o.lst.se

Erland Tivell & Ulla Tivell (TUVA)

Undevi, 695 97 Tived
Tel. 070-68 63 106, 073-075 21 21
ulla.tivell@telia.com

Gudrun Pärnarp (TUVA)

Kalle Valles v 11, 695 97 Tived
Tel. 0584-47 40 84
gudrun.parnarp@swipnet.se

Jan-Olof Johansson (TUVA)

Skolhuset, Tived,
695 97 Tived
janojohansson@yahoo.se

Anita Karlsson (TUVA)

Sörbytorp, 696 92 Askersund
Tel. 0583-620 25, 070-54 99 665
anikar@telia.com

Rune Johansson (TUVA)

Ljungvägen 4, 542 32 Mariestad
Tel. 0501-39 03 01

janojohansson@yahoo.se

Gunvor Gustafson (TUVA)

Norra torgg. 5
Tel. 0506-109 90

Britta Klippås (TUVA)

Pl 1736, 545 92 Älgårås

Kenneth Lantz (Laxå kommun)

(1:e vice ordförande kommunstyrelsen (v)
Laxå kommun)
Tel. 0584-47 32 02, 070-335 84 91
kenneth.lantz@laxa.se

Maria Säfverblad

Askersunds Turist- och Evenemangsbyrå

Hans Niklasson (Granviks Byalag)

Stig Petersson (Granviks Byalag)
stig@carlsborg.net

Gösta Persson (Granviks Byalag)

Sture Westman (Granviks byalag)

Ivan Forsén (sekr. Granviks Byalag)

Smultronstigen 7,546 33 Karlsborg
0505-445 95
ivan@carlsborg.net

Berit Karlsson (TUVA)

Lilla Kampetorp, 696 92 Askersund
Tel. 0583-620 24
lillakampetorp@telia.com

**Cecilia Söderberg TVÅ PERSONER
ANMÄLDA, (MapNet Marketing)
(Entreprenör inom turism)**

MapNet Marketing
Tel. 0505-601 30

**Ulf Wallenstål (Entreprenör inom
turism)**

Stigmansgården
wallenstal@tiveden.com

**Harry Lundin, (Miljö- och Planchef,
Laxå kommun)**

Laxå Kommun, Postgatan 2-4, 695 80
Laxå
Tel. 0584-47 34 01
harry.lundin@laxa.se

**Anna Eriksson (Kommunalråd, Laxå
kommun)**

Laxå Kommun, Postgatan 2-4, 695 80
Laxå
Tel. 0584 - 47 31 00
anna.eriksson@laxa.se

**Mats Fransson, Turist- och
Näringslivsutvecklingschef, Laxå
Kommun.**

Laxå Kommun, Postgatan 2-4, 695 80
Laxå
Tel. 0584-47 31 33
mats.fransson@laxa.se

**Weronica Andersson (Laxå och
Askersunds kommuner)**

Miljö- och hälsoskyddsinspektör Laxå &
Askersunds miljöförvaltning
Laxå Kommun, Postgatan 2-4, 695 80
Laxå
Tel. 0584-473 404
veronica.andersson@lamf.se

Rolf Jakobsson

Bertil Eriksson

Madeleine Larsson (Ordf. TUVA)

madeleine.larsson@laxa.se
0584-47 41 11

**Ulla Karlsson (ordf.
Hembygdsföreningen, TUVA)**

medlemthf@telia.com

**Harald Psehörn (sekr. Tiveds
hembygdsförening)**

**Jessica Sanö (Entreprenör inom turism,
TUVA)**

Ösjönäs
695 97 Tived
0505-250 22
vildmark@osjonas.se

Anders Tivell (TUVA)
Undevi, 69597 Tived
Tel. 0584-47 41 17
anders.tivell@sol.slu.se

Siw Sjöberg (TUVA)
Kalle Valks väg 13, 695 97 Tived
Tel. 0705-79 85 42
bla.valvet@swipnet.se

**Carl-Anders Lindsten och Inge-Gerd
Lindsten**
Grenadjärsgatan 3A, 703 64 Örebro
Tel. 019-23 26 54
ca@carlandersl.se

Ingemar Johansson (TUVA)
Tivedstorp, 69596 Tived
Tel. 0584-47 20 33, 070-39 72 33

Lena Holmqvist
Tivedstorp, 695 96 Tived

**Susanna Lindström (Norra
Aspamarkens byalag)**
Nordhult, 696 92 Askersund
Tel. 0583-620 43

Harriet Pettersson
Stora Grytan, 691 92 Askersund
harriet.grytan@telia.com

Inbjudan till

Utecklingsmöte om naturum vid Tivedens nationalpark

Länstyrelsen har beviljats medel från Naturvårdsverket för en förstudie kring ett naturum i anslutning till Tivedens nationalpark. Inom ramen för förstudien inbjuder vi till ett möte söndagen den 28 oktober. Syftet är till att fånga upp åsikter och idéer gällande naturummet placering, innehåll samt kringaktiviteter.

Mötet läggs upp på ett lättamt sätt där alla får möjlighet att prata om just det som de brinner för. Du kommer att få chansen att föreslå teman eller välja teman som andra har föreslagit och utveckla dessa i smågrupper.

Protokollen från smågrupperna utgör sedan ett viktigt underlag för oss som arbetar med förstudien.

Vi hoppas också att mötet blir ett tillfälle för att knyta kontakter och länka samman olika initiativ och aktiviteter som kan samverka med ett naturum.

Inbjudna är markägare, intresseföreningar, enskilda intresserade, entreprenörer, förtroendevalda, personer som arbetar med (eller vill arbeta med) leder, guidning mm i nationalparken, representanter för kommunernas miljö-, turism- och näringslivsenheter samt för länsstyrelsen. Mötet leds av konsulterna Hillevi Helmfrid och Helli Malers.

Dag: Sön den 28 oktober
Tid: 9.30 – 16.00
Plats: Tivedstorp
Anmälan: senast den 23/10
till: johan.wretenberg@t.lst.se
eller : Johan Wretenberg tel
019-19 35 41
Mer info: Hillevi 0492-70064,
Helli 073 – 9190588

Vi bjuder på lunch
och fika!

Från Naturvårdsverkets hemsida:

Naturum - besökscentrum i naturen - Ett naturum är ett centrum för besökare till ett naturområde. Här får du veta mer om de djur, växter, geologi och kulturhistoria som format området innan du ger dig vidare ...

Var snäll och hjälp oss att sprida denna inbjudan vidare i dina nätverk!

Sammanfattning Finnsammöte 2007-09-02

Naturum

Grupp1

- Bemanning med stort kunnande
- Tidsresa på artificiell väg
- By-uppbyggnad
- Transporterna av produkterna till Hamn

Grupp 2

- Områdets historia; natur och kultur
- Skogen i sig själv; träden, växtligheten och geologin
- Människan som levde i skogen; hur man brukade skogen, svedjebruk och annat, förhållningssätt till djur och växter, språket, vad som var typiskt för finnarna här.
- Hur man berättar; kunna gå in i miljön, bläddra i uppslagsverk, se bilder m.m. aktiviteter, interaktivt.
- Hembygdsföreningarna deltar, får ansvar för vissa aktiviteter. Samarbete med Finnsam som kan erbjuda utbildning.

Grupp 3

- Beskriva hur finnarna kom före bolagen
- Hur såg skogen ut innan finnarna kom
- Bolagens inverkan
- Hur ser detta ut idag?

Grupp 4

Skogen

- Historik
- I parken
- Kulturgenomslag, skogsfinnar

Kommunikationer

- Äldre stigar och vägar
- Skogsfinnarnas stigar och vägar

Energi

Vad önskar besökarna få veta?

Vad önskar området att besökarna ska få veta?

Nutids- och framtidsperspektiv – aktualiserar aktiv medverkan från bygden och ger spinn-off-effekter till bygden.

Grupp 5

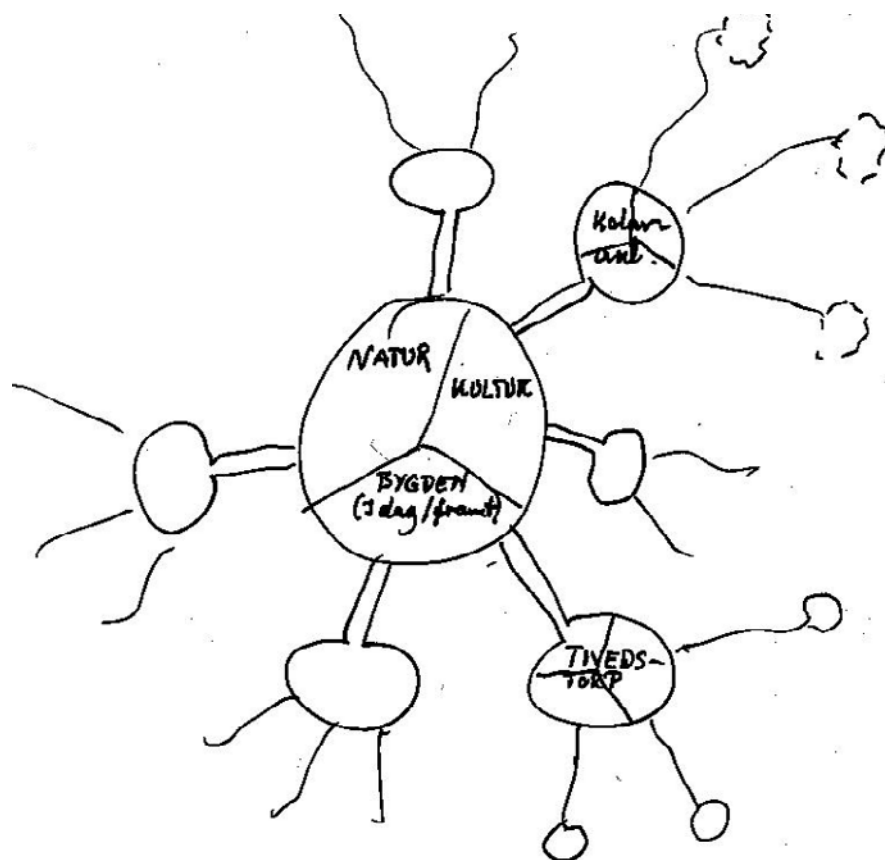
- Färre restriktioner i nationalparken ex. tältning, ridning
- Avsnittet om kolonisering 1600-talet, skogsfinnar.
- Hänsynstagande i skogsbruket, information.
- Separata rid- och vandringsleder.
- Vindskydd i parken

- Bilder, dofter, ljud i naturum (bildspel)
- Lokalisering av naturum/kulturm närmare Tivedstorp
- Svedjebränning, kulturevenemang
- Rekonstruktion av 1600-talets Tivedstorp – modell
- Rökugnsrunda

Grupp 6

- Ridleden skall vara kvar och kompletteras med ett "skogshuggarläger", stall med eldpallkoja. Detta kan användas av ryttare och vandrare.

Grupp 7

Sammanfattning av synpunkter från Laxå/ och Askersunds Kommun och Karlsborg.

(Åsikter från Askersunds kommun, sammanställt av Maria Säfverblad samt från möte med Askersund och Laxå kommuner, Karlsborgs Turism AB, länsstyrelsen i Västra Götalands län och länsstyrelsen i Örebro län)

Askersunds kommun

Temat för Naturum

Ett Naturum kan byggas upp på många olika sätt. Vi ser ett Naturum som även skapar ökade möjligheter och förutsättningar för att samverka med annan verksamhet och med det som redan finns i Tivedsområdet idag. Och inte konkurrera ut det. Det är ett område med urskog och glest mellan husen. Den verksamhet som finns idag kämpar för att överleva. Vi ser dock en positiv trend, en ökning av besökare i området och även fler verksamheter har tillkommit de senaste åren. Denna positiva trend vill vi behålla. Vi ser ett Naturum som även visar områdets och bygdens kultur och historia.

- Ett Naturum bör främst berätta naturens historia, om geologi, ekologi, naturen under de olika årstiderna. Natur som konst, föda och hjälpmedel...
- Ett Naturum kan även berätta bygdens historia, t ex om sägner och folktro, om svedjebruk och kolmilor, om sjöfarten och transporter genom skogen, om munkarnas vandring och folks leverne fram till idag

Innehåll

Interaktiva utställningar, bildspel, naturskola, ”prova på verkstad” , Spår från förr, guideverksamhet, kurser, familjedagar,

Servering ökar mervärdet. Den vanligaste frågan är, vart kan man äta?

Försäljning böcker, bilder, lokalt hantverk och andra lokala produkter

Samverkan med t ex Norra Aspa Markens Byalag, Tiveds Utvecklingsgrupp. Kunniga i hantverk, gamla traditioner, kolmilor, skogs och naturvård, bygdens historia m.m.

Samverkan med Naturskyddsföreningen, församlingar, etc.

Samverkan med boendeanläggningar, t ex med logi, mat, transporter etc.

Funktionshindrade, gott exempel på handikappanpassning är Grönön i norra Vätterns skärgård, ett samarbete med skogsvårdsstyrelsen, Sveaskog, och Askersunds kommun mfl. Där har gjorts en handikappanpassad brygga, ramper på ön, fiskebrygga, kåta, eldstäder etc. Har ökat tillgängligheten för alla.

Aktiviteter: Naturskola, ”prova på verkstad”, guideverksamhet för enskilda och grupper, temavandringar, kurser i friluftsliv och överlevnad, familjedagar, ”teater i naturen”, ”mat i naturen”, ”konst i naturen”, ”kul i naturen” etc.

Lokalisering av naturum

Kommunikationsmedel:

Bil, cykel, taxi, buss, vandring från Olshammar eller Laxå, arrangerad bussrundtur,

Vägar: Från R49, fr 205 Tivedsvägen, E20 via Finnerödja/Tived, Fr 202 Undenäs

Till Nationalparkens centrum: Fr R49 passeras Stenkällegården, från Tivedsvägen samhället Tived, Vitsand, Tivedstorp.

Strategisk bra plats för Naturum: **Tivedstorp**, en gammal 1600-tals by med vandrarhem, stugor och café, ligger i närheten av NP och strategiskt bra beläget på vägen in i parken och nås från flera håll. Har idag många besökare på caféet och logianläggningen. Kapell finns. Bergslagsleden passerar där, är deletappmål, eller fungerar även som start för Bergslagsleden som når Munkastigen söderut.

Samverkan lokalt: En lösning som vi ser det är samverkan med **Tivedstorp**. Det är idag en anläggning under utveckling. Tivedstorp har varit och är fortfarande ett kärt besöksmål för bussgrupper och har en väl besökt kaffestuga.

I förhållande till t ex den nuvarande platsen för Informationscentral/kiosk vid NP finns vid Tivedstorp tillräckligt med el, mark och möjligheter att ha ett Naturum med det mervärde som besökare söker, i form av mat, boende, servering och försäljning. Dessutom är Tivedstorp en plats med ett högt kulturellt och historiskt värde, miljön, de gamla husen, historien om svedjefinnarna, hantverk etc. Detta öppnar upp till många möjligheter för ett Naturum. Att ha ett Naturum samlat på en plats där redan etablerad verksamhet finns ser vi som en klar fördel, mot att sprida ut det ännu mer i området.

(Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Askersund och Laxå kommuner, Karlsborgs Turism AB , 2007-03-22)

Tema

1. Skog. De stora skogarna som finns norrut, taigan, och de skogar som en gång i tiden fanns.
2. Människan i området, kulturhistoria. Hur användes området?
3. Beskriva möjligheterna utanför området. Reklam för att göra i närområdet. Vad finns i regionen, andra naturupplevelser. Dra en cirkel runt dit man kan åka i morgon.

Servering/handel

Det finns två platser idag med detta, Stenkällegården och Tivedstorp.

Det kan bli förödande att ha ett naturum utan café och försäljning. Bra att kombinera då servicevärde ökar. Ett naturum kan ha en central placering och man kan hänvisa. Man kan slå ihop Tivedstorp med naturum. Bra ekonomisk investering, ökat servicevärde. Hållbarhet viktigt för Tivedstorp och för naturum.

bil 1

Karlsborgs Turism AB,
Att Jan Dahlqvist
Ankarvägen 2,
546 30 Karlsborg

Remissvar från Granviks Byalag ang entré till Tivedens Nationalpark.

Södra entrén.

Till södra entrén finns två infarter från RV 49, dels via Granvik och dels via Stenkällegården, vilken inventerades 2007-03-30. Infarten via Granvik är en naturlig infart till Destination Tiveden som inte bara omfattar Nationalparken utan även andra besöksmål som t ex Tivedens Sportfiske, Tivedens Camping och Ösjönäs.

Från söder på RV 49 skyltas i dag avfarten Tived/Granvik.
Och vid infarten till väg 3060 skyltas lokala besöksmål samt Tived.

Väg 3060 leder besökaren från Granvik den södra "Tivedsporten" och in i upplevelseområdet Destination Tiveden. Vägen är naturskön och värd att svänga in på när man ledsnat på riksvägen. Vid Ottersjön finns en avfart skyltad mot NP.

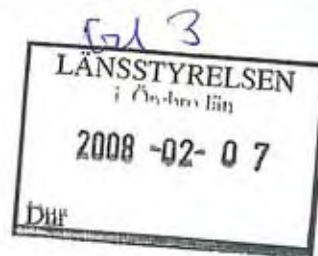
IDÉSKISS

En utveckling av friluftslivet förutsätter att förväntade krav på service kan tillgodoses. I första hand behöver övernattningsmöjligheter, matservice och informationsverksamhet byggas ut. I idéskissen är orterna Granvik, Olshammar och Tived tänkta att utgöra basorter samt Stenkällegården vid Bocksjön och Tivedstorp replipunkter (se "Planprincip" sid 23). Marginalbilderna ger exempel på den typ av och inriktning på service och aktiviteter, som kan förekomma i närheten av respektive platser.

Idéskissen visar även på möjligheten att inom skilda delområden betona olika inriktningar i markutnyttjandet. Utgångspunkt för uppdelningen har varit de speciella förutsättningar ett visst område rymmer beträffande natur, tillgänglighet, lämplighet för fotvandring samt kravet på kanalisering av besökarna. Tre typer av områden förekommer, här benämnda A, B och C.

Område A. Detta område rymmer i sig förutsättningar att utvecklas till ett friluftsområde med tonvikt på promenader och motion i olika former. Tivedsleden går genom det och knyter samman anläggningarna vid Tivedstorp och Bocksjön. Vid utvärderingen visade sig sommarvärdena ligga högst i anslutning till Tivedstorp medan vintervärdena låg högst vid Bocksjön. Inriktningen på lämpligt framtida utnyttjande av marken vid båda replipunkterna är därmed antydd. I området bör befintliga vandringsleder kompletteras så att ett fullt utbyggt stomledsystem erhålles, dels mellan replipunkterna och dels mot Granviksområdet i söder och Munkastigen i norr. Korta strövstigar bör anordnas med utgångspunkt från välbelägna parkeringsplatser utefter Tivedsleden. Området i övrigt bör på sikt inriktas mot att frånsett Tivedsleden hållas bilfritt. Skäl finns dock för att viss biltrafik även i fortsättningen bör tillåtas på den s k Kojvägen söder om Stora Trehörningen. Vägen bör i så fall av trafiksäkerhetsskäl enkelriktas.

Område B. För exempelvis äldre och handikappade, som är hänvisade att uppleva Tivedens "vildmark" från bil eller buss och inte kan utnyttja vandringslingorna i de otillgängligaste delarna, har utöver området längs Tivedsleden anvisats alternativa, likvärdiga områden, som är lättillgängliga med fordon. Tre områden har befunnits ha särskilda förutsättningar för detta – Bosjöområdet i nordost, Ottersjöområdet i sydväst samt Vätterkusten. Landskapet är här omväxlande och uppvisar rika exempel på några av Tivedens mest särpräglade naturtyper men ger även inblickar i det för Tiveden typiska kulturlandskapet. Vagnätet är rikt förgrenat och kan utan större konflikt med övrigt rörligt friluftsliv eller naturvårdsintressen rustas upp allt efter som behovet växer. Korta promenadslingor kan anordnas i anslutning till sevärdheter.

Tänkbar service i anslutning till basort

Tänkbar service i anslutning till replipunkt

Röd symbol markerar basservice

Teckenförklaring

- sevärdhet med information
- fritidsanordning, inomhus
- lekfält
- båtuthyrning, fiske
- cykeluthyrning

Idag är denna infart till NP skyltad via Stenkällegården. En intressant möjlighet i samband med entré-projektet är att göra en infart via Kojvägen. Kojvägen är skyltad från Ösjönäs och öppen för trafik från väster.

Entrén via Kojvägen är absolut Nationalparkens vackraste entré. Under färden har man en fin naturupplevelse och kan skåda in i parken. Detta är en möjlig Turistväg med bruna skyltar.

Kojvägen slutar vid Östgötaviken strax söder om nuvarande informationsplats. Här bjuds man på intressanta naturupplevelser i Nationalparken i form av skog och sjö. Vad gör man sedan? De besökare som är genuina friluftsmänniskor letar efter logi med självhushåll på t ex Stenkällegården, Tivedstorp, Ösjönäs och i Granvik. Andra söker mat och logi med hotellstandard där man kan planera nästa dags aktiviteter. Den södra entrén kan fortsätta via Stenkällegården till Väg 49, där besökarna som söker andra former av kost och logi än de som kan erbjudas inom Destination Tiveden kan välja att åka mot norr där man finner Aspa Herrgård och Olshammarsgården på väg mot Askersund eller mot söder till Karlsborg där det finns ett antal möjligheter till kost och logi med hotellstandard.

Förslag:

Vi föreslår att befintlig samlingsskylt uppdateras och kompletteras med Ösjönäs och Tivedens Nationalpark. Det kan även vara aktuellt med brunskyltad Turistväg infart Granvik via Ösjönäs till NP och vidare ner mot Stenkällegården.

Vägen fortsatt enkelriktad mellan Ösjönäs och Östgötaviken, och anpassad för tung trafik.

För Granviks Byalag 2007-06-04

Hans Niklasson
Bilaga Skyltförslag.
Bilaga Entréer till Sveriges nationalparker rustas upp.

CENTRALA TIVEDEN

BETECKNINGAR - IDÉSSKISS

- OMRÅDE A
- OMRÅDE B
- OMRÅDE C
- OMRÅDE LÄMPAT FÖR FISKE MM

- BASORT
- REPLIPUNKT
- BILVÄG - HUVUDLED
- ANNAN BILVÄG
- VANDRINGSLED

- TURISTMÅL MED SMÅBÅTSHAMN
- TURISTMÅL MED VANDRINGSLED
- TURISTMÅL MED SEVÄRDHET
- TURISTMÅL MED BADPLATS
- LÄGEROMRÅDE

De tre områdena äger god kontakt med vatten. Detta gör dem lämpade för bl a sportfiske, i synnerhet som de berörda sjöarna vid inventeringen visade sig ha förutsättningar för detta. Kustbandet mellan Vättern och riksväg 49 har dessutom goda förutsättningar att utvecklas till ett friluftsområde med huvudsaklig inriktning på bilturism/båtsport/bad. Skärgården, den brutna kusten, goda vägar, badvänliga sand- och klippstränder gör detta område mycket attraktivt. Utöver nuvarande, upprustningsbara småbåtshamnar finns även andra lämpliga lägen för båtplatser. Lokalisering och utformning av erforderliga rast- och parkeringsplatser kräver ett detaljerat studium.

Område C. Till skogsområdena väster om riksväg 49 och öster om Tived samt till ön Lilla Röknen bör i ett första utvecklingsskede inte lokaliseras verksamheter, som kräver stort besöksunderlag. De kan däremot utgöra reservområden för eventuell utvidgning av verksamheterna i områdena A och B. Partierna närmast basorterna Tived, Olshammar och Granvik blir närrekreationsområden till dessa. I det sammanhanget kan givetvis vissa friluftsanläggningar förekomma, som inte genom sin tillkomst föregriper utvecklingen för det regionala rörliga friluftslivet. Områdena C bör dock i första hand reserveras för enskild svamp- och bärplockning, skogspromenader m.m. Vetenskapliga referensområden måste även beaktas vid nya vägdragningar etc.

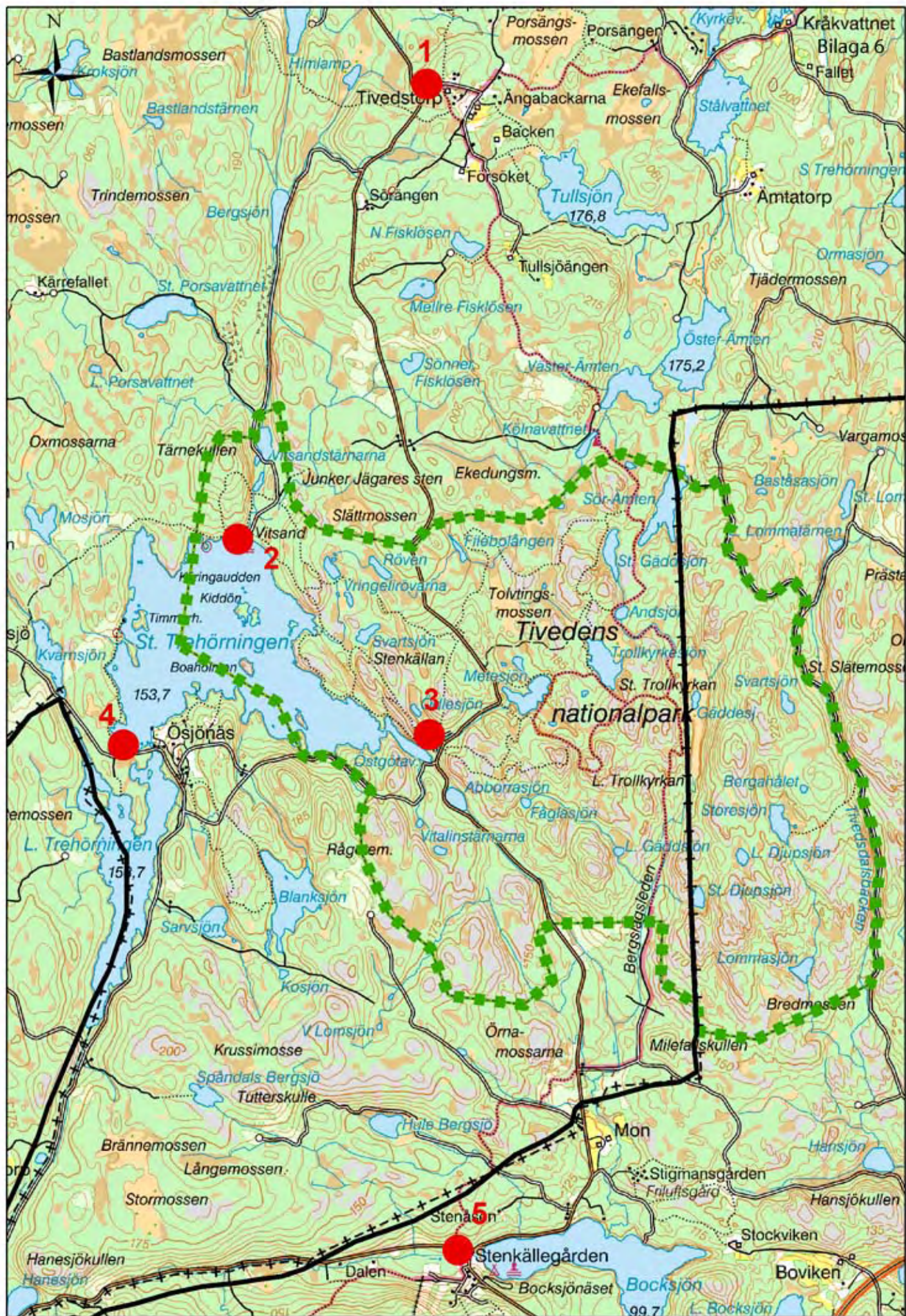
Turismål. De turismål, som är redovisade innehåller befintliga eller utvecklingsbara objekt av betydande värde från flera synpunkter. Exempel härpå är de välkända naturmiljöerna i Görtiven, Bölets ängar med rik flora och utsiktspunkter, promenadslinor, närläggna gamla gruvhål och orörd skog samt Fagertårn med röda näckrosor och möjlighet till rundvandring. Andra exempel är kulturmiljöerna vid Skyttatorp, Skeppshult och Kungsbacken, vidare masugnar m m vid Igelbäcken och Åboholm, fiskeläget vid Sörhamn samt utsikt och fornborg på Valekleven i anslutning till strövstigen vid Granvik.

Bebyggelse. Centrala Tiveden omges av områden där intresse för olika former av fritidsboende föreligger. Den slutliga markanvändningen där får nog vägas mot konkurrerande markanspråk i den kommande kommunala planeringen. Med hänsyn till att Centrala Tiveden bedömts vara av riksintresse och har stora turistiska värden kan en huvudsaklig inriktning på korttidsboende vara motiverad.

Områdets karaktär ställer höga krav på att all tillkommande bebyggelse och att alla anläggningar anpassas till Tivedens speciella miljö och så att det för trakten typiska i byggnadssätt m m tas till vara.

Diskuterat större fredningsområde

Copyright Lantmäteriet 2008. Ur GSD Terrängkartan ärende 106-2004/188 T

0 250 500 1 000 Meter

1. Tivedstorp, 2. Vitsand, 3. Informationsplatsen, 4. Ösjönäs, 5. Stenkällegården

1:35 000

Länsstyrelsen Örebro län

Postadress
701 86

Besök
Stortorget 22

Fax
019-19 30 10

Internet
www.t.lst.se

E-post
lansstyrelsen@t.lst.se

Tfn växel
019-19 30 00